

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на тема: “Дизайн на опаковки при изделия за деца. Проблеми при конструирането и изграждането на опаковката”
на Марта Панайотова Маджарова

от доц.д.изкв. Незабравка Иванова

Предложеният за рецензиране дисертационен труд на тема “Дизайн на опаковки при изделия за деца. Проблеми при конструирането и изграждането на опаковката” е в обем на 259 страници текст, илюстрации на електронен носител и автореферат на 43 страници. Съдържа увод, изложение, състоящо се от три глави, заключение, обобщение на направените изводи, библиография на кирилица, латиница и материали от Интернет.

Представено е емпирично изследване, което е във вид на илюстративно приложение с обем 48 страници и 178 илюстрации.

Научните приноси по темата на дисертацията са формулирани в Автореферата (стр. 38). Представени са също така публикации на авторката по темата на дисертацията – четири броя.

В уводната част Марта Маджарова излага актуалността на проблема за опаковките предназначени за изделия за деца. Набляга върху актуалността изобщо на опаковъчния дизайн, съществена част от който представляват опаковките за деца. Говори се също така за съвременния опаковъчен дизайн водещ началото си от 60-те години на двадесетия век. Изброяват се компонентите на опъковъчния дизайн като например материали, технологии, но най вече неговото формоизграждане: конструкции, графично и цветово оформление.

Още в самото начало се обръща внимание на характерните особености на опаковките на изделия за деца, което се детерминира от спецификата на детското

възприятие, от променливите психофизични параметри в развитието на детето.

Предметът на изследване е определен като проучване на световния и българския опит в областта на опаковъчния дизайн на изделия за деца. Подчертава се оскъдната литература, както у нас така и в световен план, на публикации по разглежданите в дисертацията въпроси. Целта на изследването е формулирана като “проучване, класификации и анализ на съществуващите образци, професионална литература по дизайна разкриваща проблемите на конструктивното и графично изграждане на опаковката”. (стр. 11) Набляга се също така върху функционалното приложение на опаковката съобразно специфичните особености на детското развитие и възприятие. Изведени са определени задачи като например анализи на реализирани опаковки на изделия за деца, разглеждани в контекста на системата “потребител – опаковка – дете”, очертаване тенденциите и перспективите на съвременния дизайн на опаковки на стоки за деца като се имат в предвид въздействието на цвета, формата, конструкцията изобщо на дизайна върху възприятията на “потребителя дете” в различните етапи на неговото развитие.

Първа глава е “Исторически преглед на опаковката от древността до нашето съвремие”, която се състои от няколко подраздела. Набляга се върху най-ранните сведения за първообраза на опаковката. Проследява се адаптирането на примитивни природни материали за изработка на опаковки в древността като например листна маса, черупкови плодове и зеленчуци, материали от животински произход, приспособяване на дървесен материал. Чрез конкретни примери е проследена еволюцията на опаковките. В този смисъл първа глава би представлявала своеобразно разширено представяне на уводната част. Но като подраздел е въведен кратък ретроспективен преглед на едни от най-емблематичните опаковки на стоки за деца на световния и нашия пазар.

Това е сполучливо въвеждане на читателя към същностните етапи на изследването, което е обект на проучване в следващата глава.

Втора глава е посветена на най-употребяваните опаковки, предназначени за изделия за деца. Прави се характеристика и класификация според материала, от който са изработени тяхната конструкция и форма. (стр.73 –144)

Третират се въпросите за базисните понятия в областта на опаковката като се разглеждат основните определения, характеристики и предназначение. Извършено е обстойно проучване на основи и емблематични опаковки на изделия за деца, известни на световните и българския пазари.

Въз основа на богат илюстративен материал са разработени таблици на анализирани опаковки, които са групирани с оглед тяхната конструкция и форма. Изтъква се взаимоотношеността между качествата на материала, от който са направени опаковките, технологията на обработката, както и себестойността на продукта и неговата опаковка. Прави се сравнителен анализ на опаковките от различни материали. Като едни от най-разпространените са от хартия, картон и пластмаса, което съответства на изделията, направени от тези материали. Тези опаковки, подчертава авторката, позволяват по-голяма пластичност и по-гъвкаво формообразуване. Наред с хартиените опаковки се отделя внимание и на опаковките от дърво, метал, стъкло като се фокусира върху спецификата на опакованите продукти.

В тази глава се набляга върху изискванията за създаване на оптимални опаковки на изделия за деца. Тези изисквания очертават и проектантските параметри при разработката на опаковки за изделия за деца. В общи линии това се изисквания за: функционалност, пропорционалност, ергономичност, информационна изразителност, оригиналност, стилова насоченост, съответствие на модата, степен на демонстриране на стоката. (стр.134 – 140) Важността на тези изисквания се подчертава и от

анализирането на емблематични опаковки на изделия за деца. В подраздела, посветен на особеностите на най-използваните форми при опаковки на стоки за деца се обръща внимание на зависимостта между етапа на детското развитие и опаковките. Като при най-малките, съобразно техните възприятия, се предпочитат по обобщени форми, в които не се очертават детайли. Цветовете са по-ярки, а усвояването на формата настъпва постепенно с развитието на тактилните усещания. Към тригодишна възраст детето започва да разграничава отделни елементи, разпознава плодове, зеленчуци, животни. В съответствие с това се изграждат и по-детайлни форми на опаковки на изделия за деца.

Дизайнът на опаковки за изделия за деца има и дидактически задачи – да развива сетивността на детето, да спомага за опознаването на формите, цветовете, графиката, да опознава света на формите и тяхната зависимост от съдържателните аспекти на материалния свят. Този подраздел е сполучливо въведение към следващата глава.

Трета глава е посветена на “Изследване специфичния дизайн на опаковките за изделия за деца в различните етапи от развитието на детето. Особенности на графичното изграждане. Функционално предназначение на опаковката.” Тя се състои от три подраздела. Първият е посветен на “Опаковката – средство за визуална комуникация” Разгледани са основни принципи на графичния дизайн от гледище на дизайнерската дейност при опаковките. Обръща се специално внимание на композиционното решение и неговите основни принципи. Те са обособени в групи като например: баланс, пропорция, последователност, открояване, единство на графичните елементи.

Авторката отделя специално внимание на шрифта върху опаковките на изделия за деца. Тук се фокусира вниманието върху отделните шрифтове и тяхната употреба при различните възрастови групи. Изтъкват се групи изисквания за създаването на ефективни шрифтове, които да изпълняват своята роля при възприемане на опаковката.

Формулирани са изискванията към дизайнерските решения като например: шрифтът да е ясен и съобразен с възприятията на детето в различните етапи на неговото развитие, да задържа вниманието на детската аудитория, да откроява важната информация, да е в хармония с всички елементи на визуалната комуникация, да е разпознаваем и запомнящ се. Анализирани са отделните видове използвани шрифтове при опаковките на изделия за деца.

На цветовото оформление е отделено специално внимание. Представени са вижданията на известни учени, занимаващи се с проблемите на колористиката и детските възприятия. В подкрепа на направените изводи е използван богат илюстративен материал. Разработена е таблица, която представя графичното и конструктивното оформление на опаковките за изделия на деца в различните етапи на тяхното развитие. Дизайнерът трябва да има в предвид, че в различните възрастови групи има определени цветови предпочитания. Например при по-малките – три-четири годишините деца се предпочитат по-светли, жълти, червени тонове, докато при пет-шест годишните могат да се появят цветови нюанси. Формулирано е изискването за разширяване на цветовата палитра при израстване на децата, тъй като при седемгодишните вече има връзка между наименованието на цвета и цветовото оформление.

Подробно са разгледани проблемите за безопасността на опаковките при различните възрастови групи, както и значението на опаковката за развитие на психомоторните, емоционалните страни на детското развитие. Тези въпроси детайлно се третират в подразделите “Въздействието на цветови спектър върху функционалното състояние на организма” и във “Формиране на цветовъзприятието при детето. Въздействието на цвета при психоемоционалното му състояние”. Формулираните изисквания определено имат отношение към дизайнерското проектиране на опаковки на изделия за деца.

Специално внимание е отделено на основните характеристики и анализ на опаковки за изделия на деца във

връзка с тяхното приложение в различните етапи от развитието на детето. (стр.170 – 187) Третирано са три възрастови групи: ранна детска възраст, предучилищна възраст и училищна възраст. Всяка от тези групи е детайлно разработена и подкрепена с изобилен илюстративен материал, показващ световния и нашия опит в разглежданата сфера.

Следващият подраздел е посветен на “Функционално предназначение и влияние на опаковката върху развитието на детето”. (стр.199- 215) И тук се подхожда чрез възприетия от авторката методически принцип – от общите постановки към частните въпроси. Затова отначало в подраздела се разглеждат основните функции и предназначениена опаковката. В следващите подраздели вече се фокусира вниманието върху стандартното функционално предназначение и нестандартни визии., както и върху нестандартното предназначение. Тежестта пада върху интерактивните опаковки.

Стандартните опаковки се доближават по своята функция до тези за възрастни. Адаптирането им за изделия за деца се постига чрез някои характерни дизайнерски похвати, променящи стандартното конструктивно решение, комбинирането на детайли от различни материали и пр., което позволява опаковката за деца да се отличава от опаковките за възрастни. В други случаи опаковката за деца се доближава до стандартните опаковки, но се променя частично нейната функция. Най-интересни от гледище възпитанието на децата са интерактивните опаковки, които позволяват опаковането да се превърне в част от играта, имитираща често бъдещата трудова дейност на детето. Авторката набляга особено върху този тип опаковки за изделия за деца, където опаковката се превръща в изцяло нов продукт. При тези опаковки се стимулира креативността на децата, спомага се за тяхното психофизическо и емоционално развитие.

Последният раздел от тази глава третира въпросите за модата и манипулативното въздействие на опаковките.

Обръща се внимание на модните тенденции, които влияят върху визията на опаковките за изделия за деца. Заедно с това се отбелязват и негативните влияния на модата в някои случаи, където чрез опаковката се стимулира по-голямата продажба на стоките чрез налагане на популярността им в мас медийното пространство. Всеки от изводите е подкрепен с богат илюстративен материал, който допълнително убеждава читателя в правдивостта на обобщенията, направени в дисертацията.

В заключението се обобщават отговорите на поставените в дисертацията въпроси за атрактивността на опаковките за изделия за деца, за това доколко те имат общи черти и различия от тези за възрастни, доколко различията в конструкция, графично и цветово оформление стимулират детското развитие .

Изводите в дисертацията са насочени както към потребителите “деца – родители” така и най-вече към дизайнерите. Предоставена е синтезирана информация, отнасяща се до изискванията , формулирани в предпроектния етап на дизайнерската дейност. В този смисъл дисертационният труд има научно-практическо приложение.

Приносите в дисертационния труд са формулирани в седем групи. Те са коректно изведени от текстовия и илюстративния материал. Биха могли да се обобщят в по-големи групи като например приноси, отнасящи се до проучванията от една страна и приноси, третиращи изискванията към проектанския процес. Това не подценява новаторския дух на дисертацията, нейния подчертано изследователски и научно приложен характер.

Въз основа на дисертационния труд и научните приноси в него предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят научната и образователна степен “ДОКТОР” на Марта Панайотова Маджарова.

Рецензент:

Доз. д-р. Незабравка Иванова